

ΚΣΕΝΙJA ΜΑΡΙCΚΙ GΑDJANSKI: ΜΙΑ ΚΟΥΡΥΦΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΣΤΡΙΑ

Καθώς η νεοελληνική γλώσσα είναι η εξηλιγμένη μορφή της αρχαίας ελληνικής, είναι συνηθισμένο καθηγητές της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας σε μια χώρα να ενδιαφέρονται και για την νεοελληνική λογοτεχνία. Ωστόσο είναι ασύνηθες οι καθηγητές αυτοί να καλλιεργούν τη νεοελληνική φιλολογία εξίσου καλά με την αρχαία ελληνική. Οι εξαιρέσεις είναι σπάνιες. Αναφέρω ως παράδειγμα τον Filippo Maria Pontani, που οι μελέτες του για νεοελληνες ποιητές και οι μεταφράσεις έργων τους έκαναν το ιταλικό αναγνωστικό κοινό να αγαπήσει μια συνδεδεμένη με συγγενικούς δεσμούς με την ιταλική, όμως ουσιαστικά άγνωστη για τους Ιταλούς, σύγχρονη λογοτεχνία. Θα ανέφερα και τον Maurice Bowra, που ήταν από τους πρώτους Ευρωπαίους που διεγνώσαν την μεγάλη ποιητική αξία του Καβάφη.

Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί και η Ksenija Marićki Gadjanski. Κορυφαία αρχαιοελληνίστρια, οφείλει, πιστεύω, τη φήμη της ως κλασικής φιλόλογου στο γεγονός ότι η προσέγγισή της των αρχαίων ελληνικών κειμένων (όπως την αισθάνομαι από εκείνες τις εργασίες της που έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά και στα ελληνικά) γίνεται μέσα από την οπτική μιας ζωντανής αίσθησης τη λογοτεχνίας, μιας αίσθησης που έχει διμορφωθεί μέσα από τη βαθιά γνώση και επικοινωνία της με τα λογοτεχνικά έργα της εποχής μας – επικοινωνία που οφείλει, αμοιβαία, το βάθος της στην ουσιαστική γνώση των έργων της αρχαίας γραμματείας. Η Gadjanski δεν είναι μια καθηγήτρια της αρχαίας ελληνικής γραμματείας που ασχολείται απλά και με τη νέα ελληνική λογοτεχνία. Είναι μία ελληνίστρια με τη διαχρονική έννοια του όρου, μια μελετήτρια που διαβάζει την ελληνική λογοτεχνία, από την αρχαιότητα έως σήμερα, με την ίδια επιμέλεια ως ένα αδιάσπαστο συνεχές. Αλλά συγχρόνως είναι ένας άνθρωπος που βλέπει τα λογοτεχνικά έργα, αρχαία και νέα, όχι μόνο μέσα στο πεινρό καλλιτεχνικό τους πλαίσιο αλλά και μέσα στα ευρύτερα ιστορικά και κοινωνικά τους διαδραματιζόμενα, τα οποία γνωρίζει και μελετά με την ίδια προσοχή.

Η δουλειά της Marićki-Gadjanski στο πεδίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας είναι διπλή: μεταφραστική και κριτική-συγκριτική. Η μεταφραστική παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς έχει γίνει με τη συνεργασία του συζύγου της, του επιφανούς ποιητή Ivan Gadjanski. Έτσι η επιμελημένη γνώση της νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας σε συνδυασμό με το λεπτό ποιητικό αισθητήριο έχουν παραγάγει ένα σύνολο ποιητικών βιβλίων που παρουσιάζουν στο σερβικό κοινό με τον καλύτερο τρόπο τους αντιπροσωπευτικότερους Έλληνες ποιητές του 20^{ου} αιώνα. Από τα βιβλία αυτά αναφέρω τρεις θαυμάσιες ποιητικές ανθολογίες της: την *Ανθολογία Σύγχρονης Ελληνικής Ποίησης* (1978), τον τόμο *Οκτώ ποιητές* (1996), με επιλογή ποιημάτων από τους σημαντικότερους Έλληνες ποιητές του 20^{ου} αιώνα, και την ανθολογία ποιητών της Θεσσαλονίκης (*Poesis Soluna*, 1999). Θα πρέπει, επίσης, να αναφερθούν τα βιβλία της με ποιήματα του Καβάφη (1979, 1999), Σεφέρη (1972, 1981, 2003), Φλύτη (1980), Ρίτσου (1983) και Αναγνωστάκη (1997). Ιδιαίτερα θα ήθελα να σταθώ στη δουλειά της πάνω στον Καβάφη. Η Ksenija Marićki Gadjanski είναι η πρώτη που παρουσίασε ευρέως τον Καβάφη στο γιουγκοσλαβικό αναγνωστικό κοινό με τις μεταφράσεις της του βιβλίου της του 1979, που ανέφερα. Χρησιμοποίηώ τη λέξη ευρέως με τριπλή έννοια: τόσο με τη μετάφραση μεγάλου αριθμού ποιημάτων, που

για πρώτη φορά τυπώνονταν σε μικρή βιβλία, όσα και με την τεράστια εκδοτική επιτυχία του βιβλίου, που πούλησε χιλιάδες αντίτυπα – αλλά και με την καλλιτεχνική του επιτυχία, αφού οι μεταφράσεις αυτές, που διακλασμάτηκαν στην επόμενη έκδοση του βιβλίου, ώστε να αποτελούν σχεδόν τα ποιητικά άπαντα του Καβάφη, έφεραν σε ευρύτερη και βαθύτερη επαφή τους Σέρβους ποιητές με τον Καβάφη και γονιμοποίησαν τη σερβική ποίηση.

Εξίσου σημαντική με τη μεταφραστική είναι η κριτική δουλειά της. Οι εισαγωγές που συνοδεύουν τα μεταφραστικά βιβλία της αποτελούν διεισδυτικές μελέτες για το έργο των μεταφραζόμενων συγγραφέων οι οποίες πλουτίζουν τη βιβλιογραφία τους, και οι οποίες μαζί με άλλες νεοελληνικές εργασίες της, συνθέτουν ένα σημαντικό κριτικό corpus, που, συγκεντρωμένο τώρα στο βιβλίο της *Ακρόαση δίπλα για αναπόληση. Νεοελληνικά θέματα* (2008), ελπίζω να μεταφραστεί σύντομα και στα ελληνικά, όπως ελπίζω να μεταφραστούν και ορισμένες από τις συγκριτικές μελέτες της, που αναφέρονται είτε στη σερβική πρόσληψη μεζόνων Ελλήνων ποιητών είτε στην παράλληλη εξέταση Ελλήνων και σερβόφωνων συγγραφέων (Γιώργος Σαφέρης-Ιβο Αντρέι, Ρήγας Φεραίος-Πέταρ Πέτροβιτς Νιέγκος). Από τις εργασίες αυτές θα ήθελα ιδιαίτερα να αναφέρω τη γραμμένη και κυκλούσα στα ελληνικά «Βαλκανική προοπτική: Ο Καβάφης και η σύγχρονη σερβική ποίηση», με την οποία η Gadjanski πινακλεύει την απήχηση της καθαφικής ποίησης στη Σερβία και χαρτογραφεί την επίδρασή της στο έργο των Σέρβων ποιητών, μεταξύ των οποίων είναι και ορισμένοι από τους σημαντικότερους. Αλλά η Gadjanski δεν ενδιαφέρεται μόνο να κάνει γνωστή την ελληνική λογοτεχνία στη Σερβία. Προσπαθεί να γνωρίσει και τη σερβική λογοτεχνία στους Έλληνες, που δεν τη γνωρίζουν όσο θα έπρεπε. Ο τίτλος της πρόσφατης μελέτης της «Εισαγωγή στη σερβική λογοτεχνία του εικοστού αιώνα», που έχει γραφτεί ειδικά για το ελληνικό αναγνωστικό κοινό, είναι ενδεικτικός.

Η Ksenija Maricki Gadjanski είναι ένας άνθρωπος που δεν επαναπαύεται στα επιτεύγματά του. Έπειτα από σαράντα χρόνων ενασχόληση με τη νεοελληνική λογοτεχνία συνεχίζει και σήμερα να παρακολουθεί προσεκτικά και εν εγρηγόρσει τα διαδραματιζόμενα στον νεοελληνικό χώρο, καθώς και τις αντανάκλασες τους στην πρόσληψη του νεοελληνικού περιβάλλοντος. Έχω γνωρίσει πολλούς ξένους νεοελληνιστές και μεταφραστές της λογοτεχνίας μας, όμως ελάχιστοι είναι εκείνοι που οι γνώσεις τους της νεοελληνικής πραγματικότητας μπορεί να παραβληθεί με τη δική της γνώση. Θα έλεγα ότι η Ksenija Maricki Gadjanski γνωρίζει την Ελλάδα καλύτερα και από πολλούς Έλληνες.

20. 5. 2009